

Nr 37.

Av herr **Carlström m. fl.**, om nedskrivning i vissa fall å av staten utlämnade vattenavtappnings- och torrlägningslån.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 225 föregående års riksdag medgav denna uppskov under två år med amortering av två till reglering av Årån och tillstötande vattendrag mellan Erlandsro och Sölaryd i Jönköpings län den 6 maj 1921 och den 23 februari 1923 beviljade lån från odlingslånefonden, dock med bibehållen skyldighet för intressenterna att under uppskovstiden erlægga ränta efter 3.6 procent å de oguldna delarne av nämnda lån.

Orsaken till Kungl. Maj:ts framställning i ärendet var, såsom av nämnda proposition framgår, att delägarne i vattenavtappningsföretaget ifråga i till Kungl. Maj:t ställda skrivelser av den 28 februari och 17 juni 1931 samt den 1 februari 1932 hemställde om nedsättning av ifrågavarande till företaget beviljade båda lån med 50 procent av de återstående oguldna delarne.

Förslag till företagen ifråga upprättades åren 1912—1915, men arbetets utförande kom till stånd först under högkonjunkturåren och hade näppeligen, utan den då rådande livsmedelsbristen och därav föranledda uppmuntringar från statsmakternas sida till igångsättande av nyodlingar, kommit att utföras.

Företaget omfattar 285 hektar mark, och kostnaden för torrläggningen uppgår till 157,520 kronor. I statsbidrag utan återbetalningsskyldighet har erhållits 39,910 kronor och i lån tillhoppa 90,610 kronor. Det beviljade statsbidraget motsvarade vid tiden för beviljandet en tredjedel av den beräknade kostnaden för företagets utförande. Odlingslånen motsvara ett belopp av 317 kronor per hektar. Annuiteten å lånen utgör omkring 21 kronor per hektar.

Sökandena hava i nämnda proposition intaget yttrande som skäl till sin framställning anført i huvudsak följande:

»Efter företagets utförande hade det visat sig, att detsamma endast i obetydlig mån blivit till den nytta, som därmed varit avsedd. De marker, vilka avsetts att torrläggas, hade icke efter företagets genomförande i någon större grad förbättrats utan voro vid de ofta förekommande översvämningstillfällena i stort sett värdelösa för sökandes jordbruk. Det vore icke nog med, att sökandena med yttersta svårighet fullgjort de årliga amorteringarne å lånen, utan de hade på grund av översvämningarne åsamkats avsevärda förluster vid inköp av gödningsmedel och utsäde samt nedläggande av arbete å dessa marker utan att erhålla någon gengäld för uppoffringarne.

De förhoppningar, som sökandena ställt på företaget — förbättring av deras ekonomiska ställning och utveckling av deras jordbruk — hade icke gått i uppfyllelse. I stället hade företaget blivit en stor missräkning. Genom till-

komsten av de årliga amorteringarne hade deras förut svaga ekonomiska ställning ytterligare försämrats. Den största skadan å markerna förorsakades genom översvämningarne. Men även om markerna förskonades från dessa, voro kostnaderna för företaget så höga, att sökandena under nuvarande brydsamma och tryckande förhållanden icke kunde bära de med företaget förenade utgifterna. Till den totala kostnaden för företagets utförande, 157,520 kronor, komme kostnaderna för markens odling samt anläggning av vägar och broar, beräknade tillhoppa till omkring 36,000 kronor. Då härtill komme ett genomsnittligt jordvärde av omkring 100 kronor per hektar, uppginge den förbättrade markens värde till omkring 1,390 kronor per hektar, under det att fullgod åkerjord av vederbörande taxeringsnämnder i orten och vid försäljningar av jordbruksfastigheter plägade värderas till omkring 800 kronor per hektar.»

Åråns vattenavtappningsföretag igångsattes 1920 alltså, såsom förut nämnts, under de år då ännu företag av nämnda slag ansågs inte blott vinstgivande för den enskilde utan även högst angelägna för landet och livsmedelsförsörjningen. Denna sistnämnda synpunkt underströks ju synnerligen ofta under dessa år, och detta hade till följd att företag som eljest aldrig skulle kommit till utförande nu igångsattes utan så synnerligen noggranna kalkyler för bärigheten under mera normala förhållanden. Till dessa höra otvivelaktigt här ifrågavarande företag. Men här är det ej endast en alltför optimistisk beräkning av bärigheten som gjort situationen ohållbar för en stor del av intressenterna, utan därjämte har torrläggningen i hög grad misslyckats på grund av att avrinningsförhållandena visat sig ej stämma med de beräkningar som uppgjorts då företaget igångsattes. Efter sedan detta utförts, ha nämligen vissa andra vattenregleringar, däribland sjön Ruskens, utförts, som menligt inverkat på vattenavrinningen, så att särskilt under regniga somrar skördarne översvämmats och förstörts å de lägst belägna markerna. Vad detta betyder för markägarna och i synnerhet för de av dem, som ha större områden i företaget, får man en föreställning om då man erfar, att ett f. d. soldattorp, som 1910 inköptes av nuvarande ägaren för 7,000 kronor, har en odlingsmark av 20 tunnland i företaget och ett vattenavtappningslån på 12,000 kronor.

Under torra somrar som t. ex. förra årets kan visserligen skörderesultatet bli någorlunda normalt, men med nuvarande priser å jordbruksprodukter finnes det i alla fall ingen möjlighet för dessa intressenter att kunna klara räntor och amorteringar. Och även om, såsom nu ett par år är fallet, amorteringen får anstå, så hänger ändock vetenskapen om framtida amorteringsskyldighet å hela lånet som en deprimerande börda över dem och förtager lusten att söka hålla ut. En del av dem ha redan måst ge hoppet förlorat. Under sistlidne november månad försåldes en av dessa gårdar, $\frac{1}{8}$ mantal Södra Sölaryd med ett taxeringsvärde av 10,500 kronor, exekutivt, för auktionskostnaderna 246 kronor. Ingen enda spekulant hade infunnit sig. Staten blev den »lycklige ägaren». Det synes därför ganska behjärtansvärt att söka hjälpa ifrågavarande jordbrukare så att

de ej uppge hoppet eller nödgas gå från gård och grund i dessa tider, då redan så många människor stå inför arbetslöshet och fattigdom.

Nu kan det visserligen synas som om första åtgärden till hjälp redan vore tagen, i det att anstånd med amorteringarne beviljats och undersökning om möjligheterna för bättre torrläggning av marken anbefallts. Emellertid är det ekonomiska läget för markägarna sådant, att de ej kunna åtaga sig ytterligare bördor för torrläggning av dessa jordar. Lantbruksingenjör Berner har också i den redogörelse, han 1931 bifogade ansökningshandlingarne och i vilken han uppdragit frågan om vissa förbättringsarbeten, såsom slutomdöme om läget uttalat, att delägarne voro i stort behov av lättnader i lånebördan. Att nu ånyo sätta igång med kostsamma förbättringsarbeten utan att med säkerhet veta om dessa komma att ge avsett resultat synes knappast lönande, helst om under tiden den ene efter den andre av intressenterna nödgas frånträda sina fastigheter i känsla av att det ändå ej lyckas dem att hålla ut i längden om hela lånesumman kommer att utkrävas.

Då det i denna tid gäller att på olika sätt söka bispringa jordbrukare som hotas av ekonomisk undergång, synes det vara angeläget att även i sådana fall som detta träda hjälpsamt emellan. Det är för statens del bättre att söka rädda så många som möjligt av dessa som nu inneha gårdarna än att låta dem »sitta av» och sedan se sig om efter andra som övertaga skuldförräntningarne och amorteringarne av i längden oräntabla jordförbättringslån. En avskrivning enligt markägarnes anhållan synes här vara den nödvändiga lösningen om dessa skola kunna räddas från ekonomisk ruin.

Emellertid är det ju icke endast här berörda intressenter som kommit i ett ohållbart ekonomiskt läge genom dylika företags utförande. Tyvärr finnes det åtskilliga andra här i landet, som befinna sig i samma belägenhet. Och vi förstå fuller väl de konsekvenser som följa, om riksdagen medgäve nedskrivning av här ifrågavarande lån enligt markägarnes begäran. Det torde därför vara nödvändigt att, förrän en hemställan till riksdagen i de särskilda fallen göres, en utredning verkställas som klarlägger omfattningen av de företag och lånebelopp som kunna komma i fråga, där här avsedda hjälpåtgärder kunna anses ofrånkomliga, samt efter vilka linjer dessa böra utformas.

Med utgångspunkt från här ovan relaterade förhållanden för Nedre Årås företag, hemställa vi sålunda,

att riksdagen ville besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte uppdraga åt lantbruksstyrelsen att skyndsammast utreda efter vilka grunder nedskrivning å från staten erhållna vattenavtappnings- och torrlägningslån må kunna ske i sådana fall, där jordintressenterna genom företagens misslyckande eller genom oskäligt höga kostnader vid deras utförande kunna anses vara berättigade till nedsättning

av lånesumman, samt för riksdagen framlägga det förslag var-
till utredningen kan föranleda.

Stockholm den 14 januari 1933.

Bernhard Nilsson.

M. L. Petersson,
Broaryd.

Oscar Carlström.

Felix Hamrin.

Gustav Andersson,
Hällabäck.

Abel Andersson.

C. O. Johanson,
Huskvarna.

Erik Fast.

Johan Johnsson,
Norrahammar.
